Dans- och festplatser i Hannäs

Sillbord på Kvarnviks Festplats 2004. Foto Erik Höjer.

av Sonja Palmberg

2022

Festplatser och danser i Hannäs

Dansbaneberget

Den äldsta dansplatsen som vi hört talas om fanns på Lilla Holmbo. Det var troligtvis en slät berghäll som kallades Dansbaneberget. Seth Carlsson[1] i Gölhem, född 1883, minns ingen dansbana, men kände till platsen. Om det varit ett dansställe där, så var det nog före Laga skifte. Holmbo låg då uppe vid Valla mittemot Bygdegården, och med några torp spridda omkring. Gunborg Johnsson, som har brukat Lilla Holmbo, kommer ihåg att det fanns en stig upp till platsen, och väl uppe var det en härlig utsikt över bygden.

Det dansades på logar och i magasin och stugor lite varstans i bygden. På 1900-talet byggdes det dansbanor runt om i byarna.

Knappemåla, Stora Holmbo och Brantsbo

Dansbanan i Knappemåla byggdes runt 1930 av S-föreningen. Dansbanan var byggd på gränsen mellan Tryserums och Hannäs socken. Orkestern stod i Brantsbo och spelade, och paren dansade i Knappemåla.

Uno Karlsson[2] Gölhem, Frans Olsson och Alvar Petersson[3] Knappemåla i samspråk vid dansbanan i Knappemåla 1933. HBF nr 2484.

Bertil Karlsson[4], bror till Uno i bild nr 2484, minns en gång när det var fest i Knappemåla. Han hade fått 25 öre, och för de pengarna tänkte han att köpa sig en flaska god sockerdricka. Men

[1] Seth Carlsson, morfar till Lasse Carlsson i Fåfalla.
[2] Uno Karlsson föddes 1912 och dog 1945 endast 33 år gammal. Uno var morbror till Lasse Carlsson i Fåfalla, bror till Lasses mor Sylvia född 1916.
[3] Såg- och jordbruksarbetaren Alvar Pettersson föddes 1910 i Tryserum. Han kom med sina föräldrar från Västra Ed till Knappemåla 1922. Alvar flyttade till S:t Anna 1935.
[4] Bertil Karlsson född 1924 var yngre bror till Uno ovan och Lasses mor Sylvia.

vid festplatsen tog man 25 öre i inträdesavgift. Bertil ville så gärna ha den där sockerdrickan och han hade inte så mycket pengar att det räckte till att betala både inträde och sockerdricka. Han bestämde sig för att krypa under stängslet. Naturligtvis åkte han fast, men hans äldre bror Uno som arbetade vi festplatsen hjälpte honom så att han fick komma in ändå. 25-öringen gick till sockerdrickan som han längtat så efter.

Nu när månen ler - Stor Månskensdans i Knappemåla å nybyggd bana. Elsy Andersson och Britta Karlsson i början av 1930-talet. HBF nr 2808.

Uno Karlsson Gölhem, Gösta och Alvar Petersson Knappemåla skojar 1933. HBF nr 2485.

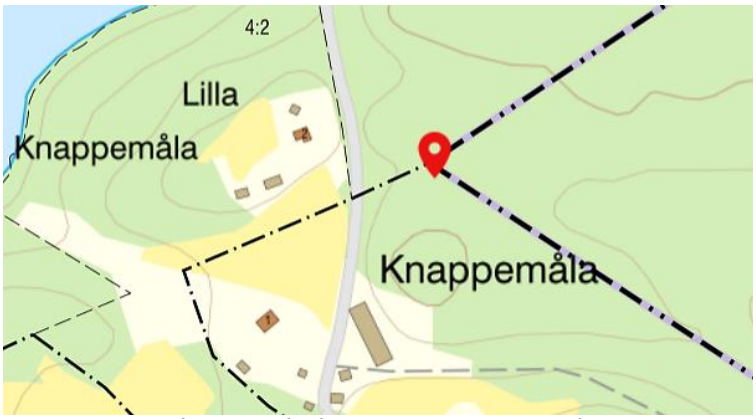

Dansbanan låg vid rågångsröset mellan Fåfalla, Brantsbo och Knappemåla. Dansbanan var i Hannäs och orkestern stod och spelade i Tryserum. Koordinater WGS84 DDM N58°11,674' E16°26,189'. Rågångsröset t.v. 2022.

I en liten stuga vid vägen förbi Knappemåla hölls det möten och dans. Så sent som 1946–47 dansades i magasinet på Stora Holmbo. Hannäs Idrottsförening hade fester i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet i magasinet i Brantsbo. Ken Kåbes orkester anlitades ofta för att spela till danserna.

Hällingsfall

Dansbanekullen i Hällingsfall. HBF nr 2151.

Dansbanekullen i Hällingsfall. HBF nr 2152.

Dansbanan låg uppe på åsen. Dansbanekullen i Hällingsfall 2022.

I Norsholm[5] under Hällingsfall, som låg uppe i skogen mellan Hällingsfall och Nora var Ebbas bröder Rutger och Bertil på SLU-möte med dans. Runt 1949–50 dansades på Nordstens loge i Hällingsfall.

Mellan Hällingsfall och Lilla Viggedala, öster om vägen, fanns en dansbana redan på 1920-talet. Sjukkassan höll sin årliga sommarfest där, och den drog mycket folk trots få attraktioner.

Luffarkapellet från Gusum som 1923 spelade på en fest i Hällingsfall. HBF nr 2789.

Rumhult

Dansbanan vid Kattpussen i Rumhult ~1921. HBF nr 2095. Namnen i Rumhult fotopärm sid 11a.

[5] Norsholm blev tomt i november 1936. Stugan flyttades 1944 och blev Skyttestugan i Hällingsfall.

Ett par hundra meter efter Frälsegården i Rumhult i riktning mot Gärdsnäs, på höger sida om vägen, fanns en dansbana som kallades Kattpussen. Ungdomarna i Rumhult och Gärdsnäs byggde en gemensam dansbana vid Jonsved 1930. Dansbanorna vid Kattpussen och Jonsved låg väldigt nära varandra, så troligen fanns de inte samtidigt, utan vid olika tidpunkter. Dansbanan vid Jonsved var förmodligen den sista dansbanan i den norra roten.

Dansbanan vid Jonsved[6] mellan Rumhult och Gärdsnäs ~1935. HBF nr 1495.

Dansbanan vid Jonsved ~1935, den del till höger på bilden ovan där dragspelaren sitter. Det är samma personer på båda bilderna, fotona är troligen tagna vid samma tillfälle. HBF nr 2315.

Övre raden fr.v. Yngve Wallentin, Ingvar Andersson, Alf Andersson, Karin Johansson, Erik Wallentin, Gustav Karlsson och Sven Nilsson.

Undre raden fr.v. Sture Edstrand, Erik Karlsson, George Nilsson och Gustav Karlsson.

Det dansades på magasinet i Rumhult Frälsegården mitt i kurvan. En trappa fanns utanför och även en inne, så det behövdes inte så många järn under västen för att snubbla där.

Vid infarten till Gärdsnäs, i slänten på höger sida om vägen, fanns en dansbana som kallades för Sve'a.

Hannäs

Hannäs nykterhetsförening hade fester i Lövdalen under Solvestad när Elin Johnssons[7] mamma Kristina Lovisa levde. Elin född 1909 mindes att det hade funnits en dansbana vid Lövdalen när

[6] Jonsved är ett natur-och terrängnamn, strax söder om hällkistan.

[7] Kristina Lovisa Reinholdsdotter, född 1870 i Ukna, död 1940 i Lövdalen, och jordbruksarbetaren Karl Oskar Andersson, född 1865 i Röhäll Carlsborg, gifte sig 1907och flyttade till Lövdalen. Elin Josefina Lovisa Andersson född 1909-03-13 i Solvestad Lövdalen.

hon var liten. Uno Carlsson[8] var med när dansbanan byggdes, så den borde byggts 1915, när han bodde i Lilla Vinterstad.

Det fanns en dansbana vid Breviksnäsvägen mellan Hannäs och Rumma. Dansbanan låg bakom Karlsborg. Bredvid dansbanan stod en krokig björk och i björken bodde det bålgetingar. Dessa kom ut under danserna och irriterade de dansanta. Sven-Olov ”Olle” Karlsson i Mantorp har berättat att han bjöds på ”läsk” vid dansbanan när han var i fyraårsåldern. Han fick bäras hem därifrån. Danserna vid Karlsborg upphörde i mitten av 1940-talet.

Rumma

I Rumma stod skytteföreningen för sommarfesten och på en del andra håll var det nykterhetsföreningarna som arrangerade.

Mellan de båda byarna övre och nedre Rumma på Lövsgårdens mark byggde ungdomar i Rumma en dansbana åren 1928-29. De ungdomar som var initiativtagare till bygget var Einar Gustavsson, Björka, Valdemar Gustavsson, Rumma Lundby, Ture och Axel Olofsson, Rumma samt Ivar Andersson, Rumma Kullen.

Timmer till dansbanan höggs på Bredalsängen tillhörande prästgården Torp 1. Det har berättats att de högg de grövsta tallarna, utan att först ha frågat skogvaktaren eller ägarna till skogen om lov. Timret sågades i Högsätters Vattensåg (Kraftstationen). Einar Gustavsson började vid den tiden med snickeriverksamhet, och han var den som utförde det mesta arbetet med dansbanan. På sommaren när arbetet var färdigt anordnades sommarfester.

Stora vägarbeten pågick i och omkring Rumma, och många samlades kring dansbanan på lördagskvällarna. De första som spelade var Einar Gustavsson i Björka på dragspel, och musikkapellen Lundgrens och Kams från Åtvidaberg. Det kom även folk av de lite finare stånden från Falerum och Gärdserum. De hade som tradition att en gång under sommaren åka till dansbanan i Rumma när musiken var från Åtvidaberg.

Vid dansbanan i Rumma i mitten på 1930-talet. HBF nr 1047.

[8] Uno Carlsson, född 1903, far till Lasse Carlsson i Fåfalla. Uno bodde under ett år i Lilla Vinterstad från november 1914 t.o.m. oktober 1915.

Festerna började gå allt livligare till, har Ingegerd Hydén, Rumma och Maria Gustavsson, Falerum berättat. Hembränd sprit och slagsmål förekom. De utsocknes grabbarna var lite för intresserade av traktens flickor. Landsfiskal och polis fick kallas till platsen för att iordningställa ordningen på området. Några vägarbetare från Sundsvall greps. De utsocknes grabbarna var lite för intresserade av traktens flickor. En danskväll utbröt ett stort bråk med slagsmål mellan vägarbetare och ungdomar från Skrickerum. Karl Löv, även kallad Järpen, i Nedre Rumma var ägare till hagen och skogsområdet. Han bestämde efter bråket att dansbanan skulle rivas. Detta skedde också och dansandet och träffarna på samlingsplatsen upphörde.

Idag kan man se tre eller fyra stenar som bildar en fyrkant, vilka var grunden till dansbanan. Skog bestående av gran och björk växer i och omkring området.

"Hannäs-Anders". HBF nr 19

Vid dansbanan i Rumma med "Hannäs-Anders" i förgrunden. HBF nr 1046.

Fåfalla

I Fåfalla hade Centern sitt sommarting i dagarna två. Ena dagen lite allvar med någon riksdagsman som höll föredrag. Sedan fest på kvällen. Söndagen ägnades åt lite olika familjeaktiviteter.

SLU:s sommarmöte vid Fåfalla. Sigge Ählman var åtminstone på äldre dagar engagerad i Högerpartiet, men det hindrade honom inte att stödja och upplåta Fåfalla till SLU:s sommarmöte. Bondeförbundets ungdomsorganisation SLU hade startat 1919 och växte med våldsam kraft som en väckelserörelse i landet på 1930-talet. Där skulle man helt enkelt som lite yngre landsbygdsbo vara medlem oberoende av vilket parti man röstade på. 1927 hade föreningen 10 000 medlemmar och 1942 hade antalet växt till drygt 100 000. Bild och text Anders Bockgård.

Kryckgänge

Många gånger var det kryckgänge *[lysningsgänge]* i byarna, och då ofta på sommaren när magasinen var tomma. Det var en gammal sed som förekom in på 1970-talet.

Lördagskvällen före sista lysningsdagen, samlades ungdomen och högg en lysningsbjörk, som drogs fram till den blivande brudens eller brudgummens hem. Björken skulle ha en klyka med två stammar från klykan.

Vid kryckgänget överlämnades lysnings-presenterna, och på bordet fanns en skål framsatt där de som inte hade någon present kunde lägga en penninggåva Gästerna trakterades och efter trakteringen blev det dans på logen. Spelmannen som vid björkens framdragande spelade en gånglåt, fick nu åter träda i aktion, och dansen gick till ljusan dag.

Björkdragning vid kryckgänge för Viola och Karl-Gösta Johnsson 1964. Spelmän är bröderna Ragnar och Gunnar Andersson i Slottet. HBF nr 2072.

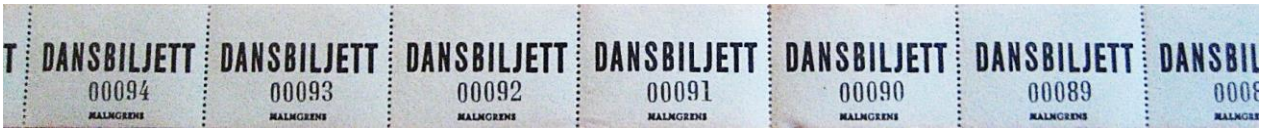

Kvarnviks Festplats

Kvarnviks Festplats byggdes av SLU på mark från Nora. Valle Bodin har berättat att den första dansbanan byggdes 1937, och ”då kostade dansbiljetterna 10 öre”. Dansbiljetter köptes vid dansbanan, man fick betala för varje dans.

1943 bildades en Festplatsförening som bestod av tre representanter från vardera SLU-avdelningen, Skytteföreningen och Idrottsföreningen. Nu drivs Festplatsen av Hannäs IF som ansvarar för drift och underhåll. 1993 renoverades Festplatsen och man byggde tak över dansbanan. Många kända dansband har spelat där som Rose-Maries[9], Ken Kåbes[10] och Titanix[11].

SLU:s invigning av den första dansbanan på Kvarnviks Festplats 1937. HBF nr 484.

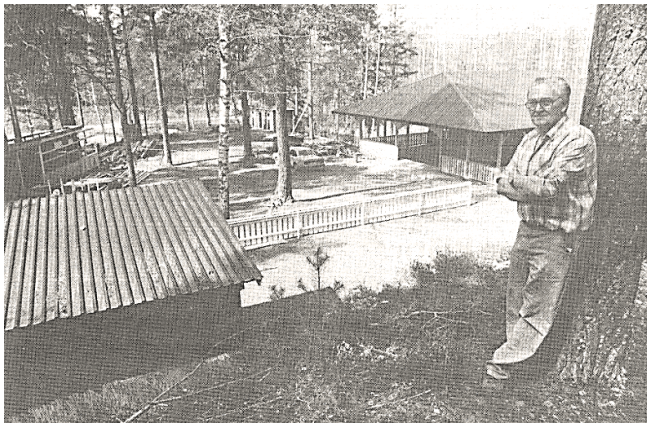

Eldsjälen Birger Karlsson efter ombyggnaden av dansbanan på Kvarnviks Festplats 1993.

[9] Rose-Maries dansband startade 1970, har släppt sex skivor och spelar både modernt och gammaldans.
[10] Ken Kåbes orkester firade 50 år 2008. Det började blygsamt med spelning på ett symöte 1958. Ken Kåbes orkester har under åren gjort oräkneliga spelningar över hela landet, och uppskattningsvis runt en miljon danslystna har dansat till deras musik.
[11] Skolkamraterna från Valdemarsvik bildade ett dansband 1979 och började spela på heltid 1989. 1991 kom Maria Rolf in i bandet och 2009 kom de tvåa i Dansbandskampen.

En helg i början av juni 1958 anordnade H.I.F idrottsfest på Kvarnviks Festplats med uppträdande av Rockin Sames och dans. Sven-Gösta Jonsson fick en stor hit med låten Vid foten av fjället ("Jag är lapp och jag har mina renar ...") 1959, och uppträdde sedan under namnet Den rockande samen, och alltid iklädd samedräkt. Dansmusiken stod Pelles Swing för. Pelle ”Swing” Johansson var bror till Lasse i Lilla Vesttomta

Förutom dans anordnas fester. Vid ex. sillborden uppträdde Tommy Keineby, alias ”Knut i Rumma” och hans gäng, tills tragiskt Tommy hastigt gick bort i augusti 2006. Efter sill och uppträdande dansades det till Tebes.

Familjedagar och andra samkväm anordnas på Festplatsen. Dessutom hålls den årliga Holmbo marknad där.

Dukat till Sillbord på dansgolvet på Kvarnviks Festplats. Foto Erik Höjer 2004. HBF nr 1950.

Martina Eldåker, Jill Karlberg, Tommy Keineby, Ida Karlsson och Jacob Nordsten uppträdde vid Sillbordet 2004. Foto Erik Höjer. HBF nr 1952.

Giltebo, Hällingsfall och Gärdsnäs

Varje sommar hölls fester i Giltebo, Hällingsfall och Gärdsnäs. Fester som sedan levde vidare i Folkets Hus i Rumma eller i Bygdegården.

I Giltebo började det i slutet av 1970-talet med en taklagsfest på magasinet, sedan kräftskivor och därefter grisfester. Grisfesterna höll på in på 2000-talet. Det kom 120 till 150 gäster i alla åldrar från 0 till över 90 år. Fem till sex grisar grillades och avnjöts, och därefter dansades, ofta till Janne Frisks orkester. Många glada gäng kom med traktor och vagn från Hägerstad-Hannäs och Gärdsnäs-Hällingsfall.

Gästerna kom från Hägerstad-Hannäs och Gärdsnäs-Hällingsfall till grisfesterna i Giltebo. HBF nr 2858.

Kräftskivorna som började 1964 på Krister Nilssons magasin i Hällingsfall övergick till fester med sill och potatis och därefter dans. Det dukades till 100–120 gäster. Sommaren 2004 hölls den sista festen på magasinet i Hällingsfall.

Varje sommar hölls fester med knytkalas på Olle Nilsson loge i Gärdsnäs Ekbacken. På vintern hölls knytkalasen istället i Rumma Folkets Hus. Festerna började på 1970-talet och pågick in på 2000-talet.

Dukat för 120–150 gäster på magasinet i Giltebo 2001. HBF nr 2856.

Grisarna grillades under sex-sju timmar. HBF nr 2860.

Gästerna anlände med traktorer och vagnar till grisfesterna i Giltebo. HBF nr 2857.

Janne och Örjan stod för musiken till dansen. HBF nr 2859.

Fallaviken

Föreningen Blocket bildades 1944 av fem ungdomar; Carl-August Ståhlbom, Sven Petersson i Falla, Anders Karlberg, Nisse och Olle Vallén. De byggde tillsammans ett blockhus i Petterssons hästhage på Falla. De högg timmer ur skogen, sågade, fraktade virket i ekor över Fallaviken och timrade. När Sjöboda stod färdigt på hösten hade Carl-Erik Ståhlbom diktat en fyra kapitel lång visa om bygget till invigningen. Carl-August sade ”att stugan ska ärvas av ungdom från släkt till släkt”.

Gösta Larsson, Majken (Lindkvist) Solvestad och Anders Karlberg vid Sjöboda 1950. HBF nr 1520.

Sjöboda används som omklädningsrum vid badstranden vid Amandas öga.

Sjöboda skänktes av familjen Fredriksson i Falla till Vindommens Småbåtssällskap 1991, flyttades till andra sidan av Fallaviken, och används som omklädningsrum vid badstranden vid Amandas Öga.

Vid Amandas öga har båtklubben hållit många fester genom åren; bryggfester, maskerader och inte minst pubaftnar med dans på bryggan till både levande orkestrar och bandad musik.

Janne Frisks orkester på M/S Amanda spelar upp till dans på bryggan 2003 och Tommy Keineby "Knut i Rumma" sjunger.

Dans på bryggan vid Amandas öga 2002.

Bygdegård

I början 1920–30 började olika föreningar att bildas i Hannäs; Arbetarföreningen, Bondeförbundet, Ungdomsföreningen, och då kom önskemål om lokaler.

I Kvarnvik byggdes Bygdegården 1944, efter att ha varit på förslag under tio år. För att finansiera bygget såldes andelar om 500,-, och de första 10 000,- tecknades på fyra minuter! På detta sätt fick man ihop 18 500,- i kontanter, vilket motsvarade 90% av byggkostnaden som uppgick till 23 000,-. När den ekonomiska sidan var avklarad skaffades tomt, ritningar, bygglov och en byggmästare på entreprenad. Arbetet påbörjades i april och den nya bygdegården kunde invigas i september samma år.

Kvarnvik-Hannäs Bygdegård 2003./SP

Kvarnvik-Hannäs Bygdegården inrymde från början en sal, en tambur för ytterkläder, och ett modernt kök med rostfri diskbänk och järnspis. Lokalen värmdes upp med en vedkamin, så det gällde att börja elda i tid under den kalla årstiden. Lokalen har renoverats och byggts till med en mindre sal, som fungerade som bibliotek under en tid, och ett modernare kök. I Bygdegården kan dukas vid bord för 100 personer i stora salen och 48 personer i den mindre salen. Bygdegården drivs av Kvarnvik-Hannäs Bygdegårdsförening i handikappanpassade lokaler.

Nu 2020–21 pågår upprustning av köket i bygdegården. Bygdegården byggs till och får ett helt nytt kök för att kunna möta de behov av faciliteter som efterfrågas idag. En störande bergklack sprängdes bort. På tomten fanns träd som fälldes, och som sedan sågades till virke till utbyggnaden. När det nya köket är klart kommer det gamla att byggas om till en mindre möteslokal med pentry, som kommer att kunna hyras separat.

När Lasse Carlsson vid om- och utbyggnaden av Bygdegården kopplade vatten och avlopp under golvet, fann han en rulle med dansbiljetter. Har dansbiljetter använts som entrébiljetter i Bygdegården? Eller kommer rullen från Kvarnviks Festplats, där dansbiljetter användes i begynnelsen? Bygdegårdsföreningen har också anordnat danser på Festplatsen.

Tore Carlsson var i många år en plikttrogen vaktmästare. Det var bridgekvällar varje vecka, och då låg cigarettröken som en dimma i lokalen. Bygdegården är fortfarande flitigt utnyttjad av föreningarna.

Folkets hus

Rumma Folkets Hus 2001./SP

Rumma Folkets Hus byggdes 1948. Från början köptes en militärbarack, som senare byggdes till. Där var både dans, möten och även biograf. Det fanns även en dansbana utanför.

De allmänna danserna var mycket populära. Det gick buss från Åtvidaberg, Valdemarsvik och Gamleby till danserna i Rumma Folkets Hus.

Valdemarsvik

Hallå! Hallå!

DANS å Hannäs Folkets Hus festplats i Rumma lörd. den 9 aug. kl. 20,00 och söndagen den 10 aug. kl. 19,00.

"Lill-Ackes" trio
från Stockholm svarar för musiken.

Den bekante illusionisten
"Mister Cub"
Stockholm medverkar.

Sedvanliga festanordningar. Vid regn dans i lokalen. **Styrelsen.**

Annonsen t.h. visar att det anordnades uppträdande och dans på både lördags- och söndagskvällen samma helg. Uppträdande av illusionisten Mister Cub och dans till Lill-Ackes trio[12]. Lill-Acke Jacobson med dragspel, Ludvig Ossoinak på bas och Göte Kling spelade gitarr, runt 1950.

[12] Lill-Acke Jacobsons karriär startade redan som treåring, med att hans syskon turades om att hålla i dragspelet, medan den lille knatten rev av en låt. Han spelade med sin egen trio, turnerade med Carl Jularbo ett flertal år, gjorde skivinspelningar, och så sitt "riktiga" jobb vid Dragspelstjänst. Acke gick bort i cancer 1953 endast 33 år gammal.

Arvid[13] i Rumma var känd som en aktiv vaktmästare, som hade fin kontakt med många kända dansband, typ Rockfolket[14], Ludgo-Pelle[15], Rose-Maries[16], m.fl.

Folketshusföreningen aviserade nedläggning 2005. Sist ut att spela var Gullmars orkester.

Det var dans bort i vägen på lördagsnatten
Över nejden gick låten av spelet och skratten
Det var tjo, det var hopp, det var hej

Hannäs Hembygdsförening anordnade "Dans bort i vägen" år 2003 i vägkorsningen till Bjärkebo och vägen mellan Hannäs och Kvarnvik. HBF 1748.

Uppgiftslämnare:

Carlsson Lars, Fåfalla.
Gustafsson Bertil, Ringarum, uppväxt i Rumhult.
Jonsson Ebba, Kvarnvik, uppväxt i Hällingsfall.
Olofsson Gunnar, Rumma Ohlsgården

[13] Arvid Andersson, född 1905, i Björkliden, var med från början i Rumma Folkets Husförening och senare ordförande.
[14] Rockfolket var som störst under 1970-talet med låten "Hey Baberiba".
[15] Erik Yngve "Ludgo-Pelle" Pettersson (1927-2004) komponerade 50 låtar och gav ut 15 LP-skivor.
[16] Rose-Maries dansband startade 1970, har släppt sex skivor och spelar både modernt och gammaldans.